

GENERALINIO ADVOKATO
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER IŠVADA,
pateikta 2004 m. gruodžio 7 d.¹

1. Šioje pagal EB 226 straipsnį pradėtoje byloje dėl įsipareigojimų neįvykdymo Europos Bendrijų Komisija siekia, kad Teisingumo Teismas pripažintų, jog nustatydamą reikalavimus fiziniams ir juridiniams asmenims, siekiantiems gauti leidimą jos teritorijoje eksploatuoti optikos parduotuves, Graikijos Respublika neįvykdė EB 43 ir EB 48 straipsniuose numatytų įsipareigojimų.

I — Bendrijos teisės aktai

3. EB III antraštinė dalis reglamentuoja pagrindines asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimo laisves; šios antraštinės dalies 2 skyriuje yra numatytos specialios nuostatos dėl įsisteigimo teisės, tarp jų ir 43–48 straipsniai, kurių pirmasis ir paskutinytis susiję su šia byla.

4. EB 43 straipsnis nustato naudojimosi šia teise principus:

2. Tai dar viena byla dėl vadinamųjų „priemonių, taikomų nedarant skirtumo“, nes atitinkami teisės aktai neįtvirtina diskriminacijos tarp Graikijos Respublikos piliečių ir Bendrijos piliečių. Nevienodą požiūrį gali netiesiogiai lemti kiti reikalavimai, kurie, atrodo, neturėtų daryti įtakos; šios bylos atveju toks yra reikalavimas, pagal kurį leidimas atidaryti optikos parduotuvę gali būti suteikiamas tik diplomuotam optikui, veikiančiam savarankiškai arba kuriam priklauso ūkinės bendrijos kapitalo dalis.

„Vadovaujantis žemiau išdėstytomis nuostatomis vienos valstybės narės nacionalinių subjektų įsisteigimo laisvės kitos valstybės narės teritorijoje apribojimai uždraudžiami. Draudžiami ir apribojimai vienos valstybės narės nacionaliniams subjektams, įsisteigusiems kitos valstybės narės teritorijoje, steigti atstovybės, padalinius ar antrines bendroves.

¹ — Originalo kalba: ispanų.

Įsisteigimo laisvė apima ir teisę imtis savarankiškai dirbančių asmenų veiklos bei ją verstis, taip pat steigti ir valdyti įmones, būtent bendroves ar firmas, apibūdintas 48 straipsnio antrojoje pastraipoje, tomis pačiomis sąlygomis, kurios įsisteigimo šalies teisės aktuose yra nustatytos jos pačios subjektams, ir laikantis kapitalui skirto skyriaus nuostatų.“

5. EB 48 straipsnis numato, kad įgyvendinant šią laisvę juridinių asmenų padėtis bus tokia pati kaip ir fizinių asmenų:

„Bendrovės arba firmos, įkurtos pagal valstybės narės teisę ir Bendrijoje turinčios savo registruotas buveines, centrinę administraciją ar pagrindinę verslo vietą, šiame skyriuje prilyginamos tos valstybės narės pilietybę turintiems fiziniams asmenims.

„Bendrovės arba firmos“ – tai bendrovės arba firmos, kurios veikia pagal civilinę ar komercinę teisę, įskaitant kooperatyvus ir kitus pagal viešąją ar privatinę teisę veikiančius juridinius asmenis, išskyrus nesiekiančiuosius pelną.“

II — Taikytini nacionalinės teisės aktai

6. Reikalavimus, taikomus optikos parduvučių atidarymui Graikijoje, reglamentuoja Įstatymas Nr. 971/79². Šio įstatymo 6 straipsnio 6 dalis numato, kad, nepažeidžiant to, kas buvo leista remiantis 6 straipsnio 3 dalimi³ ir 8 straipsnio 2 dalimi⁴, optikos parduvutes asmeniškai turi valdyti tas asmuo, kurio vardu šiai veiklai buvo suteiktas leidimas, o tai, kaip ši nuostata patikslina, reiškia, kad kiekvienas optikas, kaip *fizinis asmuo*, gali valdyti ne daugiau kaip vieną parduvutę.

7. Tačiau ne kiekvienas šios srities specialistas gali atidaryti parduvutę, nes pagal to paties įstatymo 7 straipsnio 1 dalį tokias parduvutes gali atidaryti tik asmenys, turintys optiko licenciją, ir tokie veiklai turi būti suteiktas atitinkamas leidimas, kuris, kaip numatyta 8 straipsnio 1 dalyje, „<...> yra asmeniškai ir neperleidžiamas“.

8. Kalbant apie *juridinius asmenis*, Įstatymą Nr. 971/79 papildančio Įstatymo Nr. 2646/98

2 — *Graikijos Respublikos oficialusis leidinys*, serija I, Nr. 233, 1979. Šiuo įstatymu reglamentuojamas ne tik optikos parduvučių atidarymas ir eksploatacija, bet ir vertimosi optiko profesija sąlygos.

3 — Juo reglamentuojamas optiko verslo steigimas vaistinėse.

4 — Dėl verslo perleidimo šeimos nariams.

dėl sveikatos apsaugos sistemos modernizavimo ir organizavimo⁵ 27 straipsnio 4 dalis kurti tikrąsias ar komanditines bendrijas optikos parduotuvei eksploatuoti leidžia tik diplomuotiems optikams su sąlyga, kad leidimą eksploatuoti optikos parduotuvę turinčiam asmeniui priklauso ne mažiau kaip 50 % bendrovės kapitalo. Tokiam optikui gali priklausyti tik vienos kitos bendrovės kapitalo dalis, bet leidimas atidaryti šią parduotuvę turi būti suteiktas kito diplomuoto optiko vardu.

kitoje valstybėje narėje, ir Graikijoje įsikūrusios jos antrinės įmonės), kurioms, remiantis Įstatymu Nr. 971/79, buvo atsisakyta suteikti leidimą atidaryti optikos parduotuvę, skundo Komisija 1998 m. sausio 27 d. laišku atkreipė Graikijos valdžios institucijų dėmesį į tai, kad šie teisės aktai yra nesuderinami su EB sutarties 52 ir 58 straipsniais (po pakeitimo atitinkamai EB 43 ir 48 straipsniai).

9. Savo triplike Graikijos vyriausybė nurodė, kad buvo ketinama priimti įstatymo pataisą, kuria į galimų leidimų gavėjų sąrašą būtų įtrauktos įvairios bendrovių rūšys, su sąlyga, kad didžioji dalis jų kapitalo priklauso diplomuotiems optikams.

11. 1998 m. balandžio 27 d. Graikijos vyriausybė atsakė, kad ji keičia įstatymą. 1999 m. sausio 13 d., gavusi atitinkamą oficialų įspėjimą, ji pranešė Komisijai, kad atitinkamas pakeitimas buvo įgyvendintas priėmus Įstatymą Nr. 2646/98.

Per posėdį valstybės atsakovės atstovas patvirtino, kad, jo nuomone, Įstatymu Nr. 3204/2003 buvo ištaisyti visi pažeidimai, kuriais kaltinama Graikija.

12. Manydama, kad pastarasis teisės aktas taip pat nesuderinamas su Bendrijos teise, 1999 m. rugpjūčio 3 d. Komisija Graikijos vyriausybei nusiuntė antrą oficialų įspėjimą.

III — Administracinė procedūra

10. Dėl dviejų uždarytų akcinių bendrovių (pagrindinės bendrovės, kurios buveinė yra

13. Nepaisant Graikijos vyriausybės prieštaravimų, išdėstytų 2000 m. gegužės 17 d. laiške, 2001 m. sausio 24 d. šiai vyriausybei buvo išsiųsta pagrįsta nuomonė, į kurią ji atsakė 2001 m. gegužės 2 dieną.

⁵ — *Graikijos Respublikos oficialusis leidinys*, serija I, Nr. 236, 1998 m. spalio 20 diena.

IV — Šalių reikalavimai ir procesas Teisingumo Teisme

mažiau nei 50 % tikrosios ar komanditinės ūkinės bendrijos kapitalo, vardu ir

14. 2003 m. kovo 27 d. Komisija pareiškė šį ieškinį. Ji tvirtina, jog Teisingumo Teismas turėtų:

- b) šis optikas gali dalyvauti tik vienoje kitoje bendrovėje, kuriai priklauso šiame sektoriuje veikianti parduotuvė, jei leidimas atidaryti šią parduotuvę yra suteiktas kito diplomuoto optiko vardu,

— pripažinti, kad Graikijos Respublika, priimdama ir palikdama galioti Įstatymą Nr. 971/79, pagal kurį diplomuotam optikui, fiziniam asmeniui, neleidžiama eksploatuoti daugiau nei vienos optikos parduotuvės, apribojo fizinių asmenų įsisteigimo sąlygas, taip pažeisdama EB 43 straipsnį, ir

Graikijos Respublika su EB 43 straipsniu nesuderinamu būdu apribojo optikų veiklą vykdančių juridinių asmenų įsisteigimo teisę ir, nustatydamą bendrovėms skirtingas nei fiziniams asmenims sąlygas, kartu su EB 43 straipsniu pažeidė EB 48 straipsnį.

— pripažinti, kad priimdama ir palikdama galioti Įstatymą Nr. 971/79 bei Įstatymą Nr. 2646/98, pagal kuriuos juridinis asmuo gali atidaryti optikos parduotuvę tik įvykdęs šias dvi sąlygas:

15. Valstybė atsakovė tvirtina, kad Teisingumo Teismas turėtų atmesti ieškinį remdamasis tuo, jog apribojimai bendrovėms buvo nustatyti dėl su visuomenės sveikatos apsauga susijusių priežasčių.

- a) leidimas turi būti suteiktas diplomuoto optiko, kuriam priklauso ne

16. Gavus dubliką ir tripliką buvo baigta rašytinė proceso dalis.

17. 2004 m. rugsėjo 23 d. atsakovės vyriausybės prašymu surengtas posėdis, kuriame dalyvavo abi proceso šalys.

susijusią su veiklos, siekiant pelno, vykdymu⁷.

V — Ieškinio vertinimas

18. Komisija mano, kad Graikijos teisės aktuose nustatyti apribojimai optikos paruošėjams su įsisteigimo laisve yra nesuderinami dviem aspektais: su fizinių asmenų įsisteigimo laisve, pažeidžiant EB 43 straipsnį, ir su juridinių asmenų įsisteigimo laisve, kartu su paminėta nuostata pažeidžiant EB 48 straipsnį.

20. Šį pagrindinę laisvę, pripažįstama bet kurios valstybės narės fiziniams ir juridiniams asmenims, atsižvelgiant į žemiau pateikiamas išimtis ir reikalavimus, apima teisę pasirinkti ir vykdyti bet kokios rūšies veiklą kaip savarankiškai dirbančiam asmeniui likusioje Bendrijos dalyje. Ji taip pat apima teisę steigti ir valdyti įmones bei teisę steigti atstovybes, filialus ir antrines įmones.

21. Pagal Teisingumo Teismo praktiką ši samprata yra labai plati, ir tai leidžia Bendrijos piliečiui nuolatos dalyvauti kitos valstybės narės nei jo kilmės valstybė narė ekonominiame gyvenime, taip skatinant ekonominę ir socialinę tarpusavio sąveiką Bendrijoje savarankiško darbo srityje⁸.

A — Įsisteigimo laisvė ir jos ribos

19. Įsisteigimo laisvė yra neatskiriama nuo Europos Sąjungos politinės programos ir ji yra pasiekama panaikinus gamybos metodus poveikį darančias kliūtis. Ne šiaip sau yra numatyta, kad „įsisteigimas reiškia integraciją į nacionalinę ekonomiką“⁶, visuomet

22. Siekiant išspręsti šią bylą ypač svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad įsisteigimo teisė

6 — Generalinio advokato M. Darmon išvada byloje, kurioje 1988 m. rugsėjo 27 d. priimtas sprendimas *Daily Mail ir General Trust* (81/87, Rink. p. 5483, 3 punktas).

7 — M. Fallon, „Droit matériel général des Communautés européennes“. Ed. Bruylant, Paryžius, 1997, p. 394.

8 — Žr., be kita ko, 1974 m. liepos 21 d. Sprendimą *Reyners* (2/74, Rink. p. 631, 21 punktas); 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Gebhard* (C-55/94, Rink. p. I-4165, 25 punktas); 1999 m. kovo 9 d. Sprendimą *Centros* (C-212/97, Rink. p. I-1459, 34 punktas) ir 2000 m. liepos 4 d. Sprendimą *Haim* (C-424/97, Rink. p. I-5123, 57 punktas).

taip pat apima teisę Europos Sąjungos teritorijoje steigti ir eksploatuoti, atsižvelgiant į profesinės veiklos vykdymo taisykles, daugiau nei vieną veiklos centrą⁹. Savo ruožtu šios taisyklės negali pažeisti Bendrijos teisės nustatytų sąlygų.

— jos neturi viršyti to, kas būtina jam pasiekti¹⁰.

23. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad kartais galima nustatyti tam tikras įstatymines ar administracines nuostatas, kurių reikalavimus reikia įvykdyti norint pasirinkti ir vykdyti tam tikrą veiklą, jei tokios nuostatos atitinka keturias sąlygas:

— jos turi būti taikomos nediskriminuojant dėl pilietybės,

24. Šiuo procesu yra siekiama išsiaiškinti, ar šios sąlygos įvykdytos tiek fizinių, tiek juridinių asmenų atžvilgiu, bei išnagrinėti Graikijos teisės aktuose jų atžvilgiu numatytus skirtumus. Bet kuriuo atveju yra būtina atsižvelgti į tai, kad, vystantis Bendrijos teisei, asmenų, kuriems taikomas laisvo asmenų judėjimo principas, spektras išsiplėtė¹¹.

B — Fizinių asmenų įsisteigimo laisvei taikomi apribojimai

— jos turi būti pateisinamos privalomais bendrojo intereso pagrindais,

25. Įstatymo Nr. 971/79 6 straipsnio 6 dalis neleidžia optikams, kokia bebūtų jų pilietybė,

— jos turi būti tinkamos užtikrinti jomis siekiamo tikslo įgyvendinimą ir

10 — 1993 m. kovo 31 d. Sprendimas *Kraus* (C-19/92, Rink. p. I-1663, 32 punktas) ir sprendimas *Gebhard* (nurodytas 8 išnašoje, 37 punktas).

11 — I. Lirola Delgado „Libre circulación de personas y Unión Europea“. *Ed. Civitas*, Madridas, 1994, p. 61 teigia, kad Europos integracijos procese laisvo asmenų judėjimo principas tiek dėl savo dinamikos, tiek dėl politinės dimensijos plėtros išsiplėtė, į jį įtraukiant naujas asmenų, kuriems taikoma Bendrijos teisė, kategorijas. Tai vyko laipsniškai, sunkumų ir kartais prieštaravimų kupino proceso metu, kurio startinė pozicija yra platus turinio, galinčio būti įtraukto į ekonominių laisvų kontekstą, interpretacija.

9 — Žr., pavyzdžiui, 1984 m. liepos 12 d. Sprendimą *Klopp* (107/83, Rink. p. 2971, 19 punktas); 1988 m. liepos 7 d. Sprendimus *Stanton* (143/87, Rink. p. 3877, 11 punktas) ir *Wolf ir kt.* (154/87 ir 155/87, Rink. p. 3897, 11 punktas); 1992 m. gegužės 20 d. Sprendimą *Ramrath* (C-106/91, Rink. p. I-3351, 20 punktas).

turėti daugiau negu vieną optikos parduotuvę. Tad šiuo atžvilgiu ji taikoma nediskriminuojant, kadangi Graikijos teisės subjektams ji taikoma taip pat, kaip ir kitų valstybių narių piliečiams.

26. Atsakovės vyriausybė pati pripažįsta, kad šis apribojimas riboja Bendrijos suteiktą laisvę, bet teigia, kad jis yra pateisinamas visuomenės sveikatos apsaugos pagrindais.

27. Vienu iš ikiteisminio bylos nagrinėjimo stadijos metu Graikijos vyriausybės nurodytų pagrindų būtinybė buvo užtikrinti optikos parduotuvių išsidėstymo pusiausvyrą geografiniu požiūriu. Tačiau, kaip Komisija nurodo savo ieškinyje, vien „vieno diplomuoto asmens vienoje parduotuvėje“ taisyklės neužtenka šiam tikslui pasiekti, nes niekas negali sukliudyti diplomuotiems optikams vengti steigti savo verslą labiausiai nutolusiuose ar mažiausiai pelninguose miestuose arba rajonuose¹².

Bet kuriuo atveju valstybė atsakovė šio argumento nebekartojo Teisingumo Teisme, tad reikia manyti, jog ji šiuo argumentu nebesiremia.

12 — Tai primena Vokietijos teisėje žinomą aforizmą „vaistininkas savo vaistinėje“ (*Apotheker in seiner Apotheke*), farmacijos versle turėjusį panašų poveikį į šioje byloje nagrinėjamą Graikijos teisės aktų nuostatų poveikį iki teismų praktikos konsolidavimo sprendimu *Gebhard* (šiuo klausimu žr. K. H. Friauf „Das apothekenrechtliche Verbot des Fremd- und Mehrbesitzes“. *Ed. C. F. Müller*, Heidelbergas, 1992, p. 7).

28. Nepaisant to, yra akivaizdu, kad visuomenės sveikatos apsauga, kaip visuma, yra privalomas bendrojo intereso pagrindas, pateisinantis nacionalines priemones, galinčias apriboti įsisteigimo laisvę ar padaryti ją mažiau patrauklią. Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį į šią aplinkybę, numatytą EB sutarties 3 straipsnio o punkte (dabar – EB 3 straipsnio 1 dalies p punktas), nuroydamas, kad Bendrijos veikla, kaip tai numatyta sutartyje ir pagal ją patvirtintame tvarkaraštyje, apima prisidėjimą prie aukšto sveikatos apsaugos lygio pasiekimo¹³.

29. Atsakovės vyriausybės teigimu, ginčijamam įstatymui siekiama apsaugoti asmeninius pasitikėjimo santykius prekybos optikos prekėmis srityje bei užtikrinti visišką diplomuoto optiko, kuriam savo ruožtu priklauso verslas, atsakomybę.

Atsakovės vyriausybė taip pat tvirtina, kad „tik optikas, profesionalus specialistas, kuris pats asmeniškai dalyvauja eksploatuojant parduotuvę nešvaistydamas savo fizinių ir protinių jėgų kelių parduotuvių eksploatacijai, užtikrina siekiamą rezultatą“.

13 — 2001 m. vasario 1 d. Sprendimas *Mac Quen ir kt.* (C-108/96, Rink. p. I-837, 28 ir 29 punktai); nors, kaip generalinis advokatas J. Mischo pažymėjo savo išvadoje toje byloje, pagrindinė atsakomybė tenka valstybės narėms.

30. Reikia sutikti, jog valstybė narė privalomu bendrojo intereso pagrindu gali laikyti tai, kad už optikos parduotuvėje siūlomas prekes ir paslaugas atsakytų diplomuotas optikas. Teisingumo Teismas sutiko su šiais argumentais kitų sveikatos apsaugos specialistų atžvilgiu¹⁴.

31. Tačiau tam, kad apribojimas būtų suderinamas su Bendrijos teise, jis turi būti tinkamas šiam tikslui pasiekti ir proporcingas siekiamam teisėtam tikslui.

32. Nėra akivaizdu, kad ginčijama priemonė yra tinkama tikslui pasiekti. Atsakovės vyriausybė tik cituoja Įstatymo Nr. 971/79 6 straipsnį bei jį aiškinančią teismų praktiką, pagal kurią akiniais ir kitokiais regėjimą koreguojančiais lęšiais turi būti prekiaujama parduotuvėse, kurias *eksploatuoja* arba kurioms *vadovauja*¹⁵ kvalifikuotas personalas, nors ir nėra būtina, kad jis nuolatos būtų parduotuvėje arba aptarnautų klientus.

33. Tačiau šiuo atveju proporcingumo sąlyga neįvykdyta, nes yra mažiau ribojančių ir labiau su Bendrijos teise suderinamų priemonių už tas, kuriomis pasinaudojo Graikija.

34. Parduotuvėse egzistuoja dvi santykių sritys – vidinė ir išorinė. Pirmoji apima nuosavybę, kuri apima, pavyzdžiui, parduotuvės vietą ar patalpas, klientų sąrašą, prekes ar prekės ženklą, darbo santykius su darbuotojais ir, o tai ypač glaudžiai susiję su šiaame procese svarstoma problema, naudojimąsi teise eksploatuoti, kuri nėra tas pats kaip nuosavybės teisė, su kuria ji susijusi įvairiomis teisinėmis formomis, bei administraciją ir valdymo organus.

Antroji sritis apima santykius su trečiaisiais asmenimis, visų pirma su tiekėjais ir, apie tai svarstoma šioje byloje, su pirkėjais, klientais ir, jei jums tai labiau priimtina, pacientais.

35. Graikijos teisės aktuose šios dvi sritys suplakamos. Vidinių santykių srityje jie draudžia diplomuotam optikui atidaryti daugiau nei vieną parduotuvę, teisinant šią priemonę išorinių santykių sričiai priklaus-

14 — Dėl gydytojų ir stomatologų žr. 1992 m. birželio 16 d. Sprendimą *Komisija prieš Liuksemburgą* (C-351/90, Rink. p. I-3945).

15 — Tai yra 1993 m. gegužės 25 d. Sprendimo *LPO* (C-271/92, Rink. p. I-2899) 13 punkto perfrazavimas.

sančiais motyvais, visų pirma specifiniais asmeninio pasitikėjimo santykiais su klientu ir neribota optiko atsakomybe.

savininko atsakomybę už parduotuvės pardavėjų padarytą žalą, ar numatant pareigą apsidrausti.

36. Jei jos būtų skiriamos, Bendrijos laisvei būtų daroma mažesnė įtaka, nes kelių parduotuvių atidarymas neprieštarautų reikalavimui, kad prekiauti bei klientus aptarnauti turi kvalifikuotas personalas.

39. Būtina nurodyti, kad šis procesas nėra susijęs nei su kvalifikacijos pripažinimu, nei su optikų veikla¹⁷. Dėl šios priežasties remtis sprendimu *LPO*¹⁸, kaip tai daro Graikijos valstybė, negalima.

37. Be to, ryšių su fiziniu asmeniu atžvilgiu Teisingumo Teismas nereikalauja, kad praktikuojantis gydytojas visuomet būtų arti paciento ar kliento¹⁶, bei aiškiai nurodė turįs omenyje bendrosios praktikos gydytojus, stomatologus ar veterinarijos chirurgus ar net medicinos specialistus, todėl nėra jokių priežasčių, dėl kurių šios doktrinos taikymas neturėtų būti išplėstas optikams.

Minėta byla, kurią lėmė ginčas tarp kontaktinių lęšių, akių implantų ir susijusių produktų distributoriaus bei keleto optikų profesinių organizacijų, iš tiesų buvo susijusi su nacionalinės teisės aktu, numačiusiu, kad prekiauti optikos prekėmis gali tik optiko licenciją turintys asmenys, suderinamumu su laisvu prekių judėjimu.

38. Žalos atlyginimas, kuriuo atsakovės vyriausybė grindžia savo argumentą, esą šis apribojimas yra teisėtas, galėtų būti užtikrintas naudojant tam tikrus teisinius instrumentus, užtikrinančius visišką žalos atlyginimą, pavyzdžiui, tiesioginę ar subsidiarią

Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėti teisės aktai buvo pagrįsti teisėtu siekiu apsaugoti žmonių sveikatą ir kad jų taikymas proporcingas siekiamam tikslui. Dėl šios priežasties jis nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, numatantys, jog kontaktiniais lęšiais ir panašiais produktais gali prekiauti

16 — Sprendimo *Komisija prieš Liuksemburgą*, nurodyto 14 išnašoje, 22 punktą, kuriame daroma nuoroda į 1986 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Komisija prieš Prancūziją* (96/85, Rink. p. 1475, 13 punktą).

17 — Nepaisant to, kad, kaip generalinis advokatas J. Mischio nurodė savo išvadoje byloje *Mac Quen ir kt.* (žr. 13 išnašą) 35 punkte, vertimosi optiko veikla Bendrijos teisės aktai nereglamentuoja.

18 — Nurodyta 15 išnašoje.

tik prekybos įmonės, kurias eksploatuoja ar kurioms vadovauja asmenys, atitinkantys vertinimui optikų veikla numatytas sąlygas, yra pateisinami remiantis visuomenės sveikatos apsaugos sumetimais.

40. Vis dėlto Teisingumo Teismas nepareikė nuomonės nei dėl to, ar diplomuotas optikas taip pat turi būti finansinis bendrovės savininkas, nei dėl parduotuvių, kurias jis galėtų eksploatuoti, skaičiaus. Tokiomis aplinkybėmis šis teisinis precedentas negali padėti išspręsti šioje byloje kilusio ginčo, nors jis ir patvirtina specifinę optikų verslo prigimtį¹⁹.

41. Bet kuriuo atveju sprendimo *LPO* 13 punkto formuluotė neatrodo visiškai tinkama: kalbant apie visuomenės sveikatos apsaugą ne taip svarbu yra tai, ar optikas *eksploatuoja* parduotuvę, ar jai *vadovauja*, nes čia iš esmės yra prekybinių, administracinių ir buhalterinių užduočių vykdymas, o tai, ar norintį optikos prekių įsigyti klientą aptarnauja kvalifikuotas personalas. Šis aiškumo trūkumas neturi jokios įtakos šiai bylai.

42. Galiausia sprendimas *Mac Quen ir kt.*²⁰, kuris taip pat cituojamas atsiliepime į ieškinį ir kuriame buvo sprendžiama dėl tam tikriems akių tyrimams atlikti reikalingos kvalifikacijos, taip pat nėra svarbus šioje byloje. Minėtoje byloje svarstytas klausimas, ar teisės aktai, suteikiantys teisę tokius tyrimus atlikti tik akių ligų gydytojams, neleidžiant atlikinėtino padaryti diplomuotais gydytojais nesantiems optikams, neprieštarauja EB sutartimi garantuotomis laisvėmis.

Teisingumo Teismas nurodė, kad nors nagrinėjamas klausimas nėra suderintas Bendrijos lygiu ir jo sprendimas priklauso valstybių narių kompetencijai, veikdamos šioje srityje jos privalo gerbti pagrindines Sutartimi garantuotas laisves²¹.

Minėtoje byloje tam tikrų kvalifikacijos reikalavimų numatymas nacionalinėje teisėje buvo vertinamas kaip pateisinamas nurodytais visuomenės sveikatos pagrindais.

Vertinti reikalavimai buvo susiję su pacientų priežiūra ir pateko į mano anksčiau minėtą išorinę sferą, o šioje byloje nagrinėjamas

¹⁹ — Teisingumo Teismas pripažino, kad prekyba kontaktiniais lęšiais, net jei už jų paskyrimą atsako oftalmologai, negali būti vertinama kaip bet kuri kita prekybos veikla, nes pardavėjas turi sugebėti pateikti vartotojui informaciją apie jų naudojimą ir priežiūrą (11 punktas).

²⁰ — Cituota šios išvados 13 išnašoje.

²¹ — Sprendimas nukreipia į 1998 m. spalio 29 d. Sprendimą sujungtose bylose *De Castro Freitas ir Escallier* (C-193/97 ir C-194/97, Rink. p. I-6747, 23 punktas) ir į 2000 m. spalio 3 d. Sprendimą *Corsten* (C-58/98, Rink. p. I-7919, 31 punktas).

ginčas susijęs su leidimu atidaryti optikos parduvotuvę, ir tai yra laikoma verslo projektu.

43. Atsižvelgdamas į tai, kas buvo išdėstyta, aš darau išvadą, kad Graikijos teisės aktų numatyti įsisteigimo laisvės apribojimai, numatantys, jog vienas optikas gali eksploatuoti tik vieną parduvotuvę, pažeidžia EB 43 straipsnį.

C — Bendrovių įsisteigimo laisvei taikomi apribojimai

44. Kalbėdamas apie juridinius asmenis, aš jau minėjau, kad Įstatymas Nr. 2646/98 apriboja laisvę steigti verslą, leisdamas optikams steigti tik tikrąsias arba komanditines ūkines bendrijas optikos parduvotuvėms eksploatuoti ir reikalaujamas, kad optikui priklausytų daugiau nei 50 % jos kapitalo: optikas gali dalyvauti tik vienoje kitoje bendrovėje su sąlyga, kad leidimas atidaryti šią parduvotuvę yra suteiktas kito diplomuoto optiko vardu.

45. Šios sąlygos skiriasi nuo fiziniams asmenims taikomų sąlygų, ir dėl šios priežasties Komisija siekia, kad būtų pripažinta, jog, atsižvelgiant į šį faktą, buvo pažeista EB 48 straipsnyje įtvirtinta vienodo požiūrio pareiga.

46. Šis prašymas kiek supaprastintas, tad būtina atkreipti dėmesį į tris dalykus.

47. Visų pirma, fizinių ir juridinių asmenų teisinė padėtis dėl jų prigimties iš esmės skiriasi, todėl bet kuriame palyginime, kuris paprastai visada būna nepakankamai išsamus, šis skirtumas turi atsispindėti. Dėl šios priežasties EB 48 straipsnį reikia aiškinti teleologiškai: Sutartis numato, kad įsisteigimo laisvė juridiniams asmenims turi būti taikoma taip pat, kaip ir fiziniams asmenims.

48. Mano antrasis pastebėjimas susijęs, kaip jau minėjau, su antrojo palyginimo elemento hipotetine prigimtimi. Pareiga užtikrinti vienodą požiūrį nėra įtvirtinta draudžiant, numatant, kad bet koks šios teisės suvaržymas prilygtų pažeidimui, tačiau siekiant bendrovėms leisti naudotis šia teise bent jau tokia pačia dalimi. Iš to galima daryti išvadą, kad EB 48 straipsnio nepažeidžia valstybė narė, kuri, nors ir leisdamas įsisteigimo laisve naudotis juridiniams asmenims,

draudžia ar nepagrįstai apriboja fizinių asmenų įsisteigimo laisvę. Dėl tos pačios priežasties kitas palyginime naudojamas atsakaitos taškas negali būti teisės aktai, kurie patys pažeidžia Bendrijos teisę.

pakeitimai išplės leidimų išdavimą akcinėms bendrovėms su sąlyga, jog diplomuotam optikui priklausytų daugiau nei pusė bendrovės akcijų.

49. Trečia, kyla rimtų kliūčių norint sutikti su Komisijos nuomone dėl to, kaip derėtų klasifikuoti režimą, kurį valstybė atsakovė nustatė bendrovėms. Nors jis ir skiriasi nuo fiziniams asmenims taikomo režimo konkrečiomis taisyklėmis, kurias numato, tiek vienu, tiek kitu atveju yra taikoma „vieno diplomuoto optiko vienoje optikos parduotuvėje“ taisyklė. Vienu atveju tai yra konkrečiai įtvirtinta sąlyga, kitu atveju reikalaujama, kad atitinkamam asmeniui priklausytų didžioji kapitalo dalis.

52. Taigi ginčijamos priemonės, net jei jos nebūtų laikomos diskriminacinėmis ir jomis būtų siekiama apsaugoti visuomenės sveikatą, nėra proporcingos siekiamam tikslui. Yra kitų priemonių, geriau atitinkančių įsisteigimo laisvės principą. Kaip jau minėjau²², atskiriant nuosavybę, teisę eksploatuoti ir parduotuvės vidaus valdymą nuo santykių su klientais galima rasti labiau su Bendrijos teise suderinamą sprendimą, nesvarbu, ar tai būtų įmonę eksploatuojančio asmens santykiai su pirkėju, ar atsakomybė už atitinkamą žalą.

50. Turint omenyje tai, kad fiziniams asmenims taikomi teisės aktai, kurių nesuderinamumą su Bendrijos teise aš minėjau anksčiau, gali būti prilyginti tiems, kurie taikomi juridiniams asmenims, atrodo, kad pastarieji taip pat neatitinka Europos Bendrijos teisės reikalavimų.

51. Graikijos teisės aktų, reglamentuojančių šios verslo, kuris remiasi specifiniais optiko santykiais su jo klientu ir optiko prisiimama atsakomybe, rūšies įmonių steigimą, analizė rodo, kad tam tinkamos tik ūkinės bendrijos ir kad valstybės atsakovės numatomi priimti

53. Šiuo atveju reikėtų atsižvelgti į sprendimą *Komisija prieš Liuksemburgą*²³. Atsakovės vyriausybė gynė vieningos praktikos taisyklę, kurią iš esmės lemia Graikijos teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios akcininkų struktūrą optikos versle, nurodydama, kad sutartis medicinoje yra *intuitu personae* sutartis, reikalaujanti nuolatinio gydytojo buvimo jo priėmimo kambaryje ar darbo vietoje, siekiant užtikrinti, kad medicinos pagalba būtų nuolatos prieinama.

22 — Žr. šios išvados 34–38 punktus.

23 — Nurodyta šios išvados 14 išnašoje.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad nuolatinių galima užtikrinti mažiau ribojančiais būdais, pavyzdžiui, numatant minimalų buvimą arba reikalaujant, kad būtų numatyta gydytojų pavadinimo galimybė. Todėl nacionalinės teisės aktuose įtvirtinta nuostata buvo pernelyg absoliuti ir bendro pobūdžio, kad ją būtų galima pateisinti visuomenės sveikatos apsaugos sumetimais²⁴.

54. Galiausiai, net jei Graikijos Respublika, kaip tai buvo pareikšta posėdyje, du kartus iš dalies keitė savo teisės aktus, norėdama suderinti juos su Bendrijos teise, teismų praktika numato, kad tai, ar egzistavo įsipareigojimų nevykdymas, reikia nagrinėti įvertinus situaciją, buvusią valstybėje narėje pagrįstoje nuomonėje nurodyto termino pabaigoje. Teisingumo Teismas negali atsižvelgti į jokių vėlesnių pakeitimus²⁵, nes yra būtina įvertinti atitinkamu metu buvusią situaciją, pavyzdžiui, siekiant nustatyti galimos valstybės narės atsakomybės prieš asmenis, kurie įgyja teisių dėl šio pažeidimo, pagrindą²⁶.

55. Be to, tik tam, kad būtų pailiustruota, reikėtų pridurti, jog panašu, kad neseniai iš dalies pakeistoje schemoje²⁷ yra kartojamos ankstesnės klaidos reikalaujant, jog bendro-

vės, siekiančios gauti leidimą optikos parduo-tuvei atidaryti, didžioji kapitalo dalis priklausytų diplomuotam optikui. Mano anksčiau minėtos dvi sferos – įmonės nuosavybė ir tretiesiems asmenims siūlomų paslaugų pobūdis – vėl yra sujungtos, taip pažeidžiant Sutartyje įtvirtintą pagrindinę laisvę.

56. Vadinas, Graikijos Respublika, numaty-dama, kad optikos parduo-tuvė gali būti steigiamą tik diplomuotam optikui, kuriam priklauso ne mažiau nei 50 % tikrosios arba komanditinė ūkinės bendrijos kapitalo, gavus leidimą bei numatant, kad šis optikas gali dalyvauti tik vienoje kitoje bendrovėje, kuriai priklauso optikos parduo-tuvė, su sąlyga, kad leidimas atidaryti ir eksploatuoti šią parduo-tuvę yra suteiktas kito diplomuoto optiko vardu, pažeidė EB 48 straipsnį.

VI — Išlaidos

24 — Ten pat, 22 ir 23 punktai.

25 — Žr. 2002 m. sausio 30 d. Sprendimą *Komisija prieš Graikiją* (C-103/00, Rink. p. I-1147, 23 punktas); 2004 m. sausio 29 d. Sprendimą *Komisija prieš Austriją* (C-209/02, Rink. p. I-1211, 16 punktas) ir 2004 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą *Komisija prieš Ispaniją* (C-168/03, Rink. p. I-8227, 24 punktas).

26 — 1987 m. birželio 17 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją* (154/85, Rink. p. 2717, 6 punktas) ir 2002 m. birželio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija prieš Liuksemburgą* (C-299/01, Rink. p. I-5899, 11 punktas).

27 — Žr. šios išvados 9 punktą.

57. Pagal Procedūros reglamento 69 straips-nio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to prašė. Kadangi Komisija prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas ir Graikijos Respublika pralaimėjo bylą, pastaroji turi jas padengti.

VII — Išvada

58. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui:

1. Pripažinti, kad Graikijos Respublika,

- palikdama galioti Įstatymą Nr. 971/79, pagal kurį diplomuotam optikui neleidžiama eksploatuoti daugiau nei vienos optikos parduotuvės, riboja įsisteigimo laisvę pažeisdama EB 43 straipsnį, ir
- priimdama bei palikdama galioti Įstatymą Nr. 971/79 ir Įstatymą Nr. 2646/98, pagal kuriuos optikos parduotuvė gali būti steigiama tik diplomuotam optikui, kuriam priklauso ne mažiau nei 50 % tikrosios arba komanditinė ūkinės bendrijos kapitalo, gavus leidimą bei numatant, kad šis optikas gali dalyvauti tik vienoje kitoje bendrovėje, kuriai priklauso optikos parduotuvė, su sąlyga, kad leidimas atidaryti ir eksploatuoti šią parduotuvę yra suteiktas kito diplomuoto optiko vardu, pažeidė EB 48 straipsnį.

2. Priteisti iš Graikijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.